

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tat-28 ta' Ottubru, 2005

Citazzjoni Numru. 1189/1999/1

Simon Camilleri u *Phar Chem International Limited*

Versus

Marcello Basile Cherubino u *Cherubino Limited*

F'din il-kawża l-atturi qegħdin ifittxu għad-danni għax qegħdin igħidu illi l-konvenuti ma qagħdux għal ftehim li sar bejn il-partijiet.

Iċ-ċitazzjoni tgħid illi l-atturi kienu ilhom ħames snin qabel ma nfetħet il-kawża jaħdmu fil-Libja fis-suq tal-makkinarju ta' l-isptarijiet u prodotti farmaċewtiċi, waqt illi s-soċjetà konvenuta hija aġent f'Malta ta' *Pasteur Merieux* u *Bio Merieux* u ta' kumpanniji oħra. Meta l-atturi fl-1995 kellhom talba mil-Libja biex jipprovdu prodotti farmaċewtiċi, huma għamlu kuntatt mal-konvenuti u sar ftehim illi l-atturi jieħdu ħsieb jiksbu ordnijiet mil-Libja u l-konvenuti jieħu ħsieb jissupplixxu l-prodotti ordnati. Fuq l-ordnijiet kienu jithallsu kummissjonijiet ta' għaxra fil-mija (10%) u l-ftehim kien li l-atturi jieħdu ħsieb iħallsu sebgħa

u nofs fil-mija (7.5%) lil terzi u l-bqija tinqasam bejn il-partijiet f'ishma ndaqs.

L-atturi kienu talbu lill-konvenuti biex impjegat tas-soċjetà attriċi jkun jista' jirrappreżenta fil-Libja lill-kumpanniji li s-soċjetà konvenuta kienet agent tagħhom f'Malta, u kien inkiseb il-permess tal-prinċipali biex dan isir. Wara li kienu ilhom jaħdmu flimkien fi swieq ta' interess għat-tnejn għal madwar tliet snin, il-partijiet kienu wkoll ftiehmu illi jwaqqfu bejniethom soċjetà bl-isem ta' *Cherubino International Limited* biex jiżviluppaw relazzjonijiet kummerċjali. Din is-soċjetà twaqqfet, u s-soċjetà attriċi, permezz ta' l-attur Simon Camilleri, *managing director* tagħha, u ta' impjegati oħra tagħha, ħadet ir-responsabbiltà li twaqqaf fil-Libja suq għal ċerti prodotti franċiżi; fil-fatt saru kuntatti u ftehimiet, u bdiet tiġi fornuta l-merkanzija. Il-ftehim bejn il-partijiet, li kien jolqot ukoll lil terzi, kien illi illi l-qligħ jinqasam kif miftiehem.

Ġara iżda illi l-ordnijiet mil-Libja baqgħu għaddejnin lill-prinċipali tal-konvenuti, u l-konvenuti baqgħu jirċievu l-kummissjonijiet bla ma għaddeu lill-atturi u lit-terzi l-ishma li kien imiss lilhom skond il-ftehim. Barra minn hekk, il-konvenuti, b'malizzja u bi ksur tal-ftehim, bdew jaħdmu minn wara dahar l-atturi, li ma kellhomx kontroll fuq in-negozju li suppost kien qiegħed isir mis-soċjetà komuni.

Is-soċjetà komuni kellha timpjega persuna biex tiegħu ħsieb l-interessi tagħha fil-Libja; l-attur ħa ħsieb li jsiru l-*interviews* iżda d-dettalji dwar l-impjieġ tħallew f'idejn il-konvenut. Dan minn wara dahar l-attur impjega lil din il-persuna mas-soċjetà konvenuta flok ma' dik komuni. Imbagħad, l-atturi *in bona fide* introduċew lil dik il-persuna mal-kuntatti kollha li kellhom fil-Libja, sabulha akkommodazzjoni minn flushom, u tawha wkoll dokumenti konfidenzjali dwar l-operazzjonijiet tagħhom. Dik il-persuna, iżda, kienet intbagħtet il-Libja mill-konvenuti biex timxi fl-interess tagħhom biss, għalkemm lill-atturi tawhom x'jifhmu illi dik il-persuna kienet impjegata mal-kumpannija komuni.

Is-soċjetà attriċi kemm-il darba sejthet lill-konvenuti biex dawn jimxu kif irid il-ftehim li għadu fis-seħħ, iżda l-konvenuti qegħdin ifittxu li jdawwru għall-benefiċċju tagħhom biss kull relazzjoni kummerċjali li kellha tkun komuni, billi jzommu lis-soċjetà attriċi milli tiegħu sehem u

billi jcaħħduha minn kull informazzjoni. Id-dħul mill-operazzjonijiet, kemm dawk qabel it-twaqqif tas-soċjetà komuni kif ukoll wara, kellu jmur għall-benefiċċju taż-żewġ partijiet, skond il-ftehim ta' bejniethom, waqt illi s-soċjetà attriċi kellha tiġbor biex tgħadi lil terzi s-sehem ta' dawk it-terzi. Is-soċjetà konvenuta jew il-konvenut, iżda, imxew b'mod illi d-dħul mar, u x'aktarx għadu jmur, għall-benefiċċju tagħhom biss. Minħabba f'dan l-għemil tal-konvenuti bi ksur tal-liġi, l-atturi ġarrbu danni li qegħdin jiżdiendu kuljum.

Barra minn hekk, jidher illi l-konvenuti daħlu f'xi forma ta' ftehim ma' soċjetà oħra għall-istess skopijiet li għalihom kienu waqqfu s-soċjetà komuni, u dan mhux biss jagħmel ħsara lill-atturi iżda huwa ksur tal-liġi ta' l-1995 dwar il-kumpanniji.

L-atturi għalhekk fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

1. tgħid illi l-konvenuti, jew xi ħadd minnhom, għamlu ħsara lill-atturi meta, kontra l-ftehim, imxew b'mod illi jzommu lill-atturi milli jieħdu sehem mill-qligħ u żammew ukoll lis-soċjetà attriċi milli tara illi s-sehem ta' ħaddieħor jingħata lil min imiss;
2. tillikwida d-danni li ġarrbu l-atturi; u
3. tikkundanna lill-konvenuti jew lil min minnhom jaħti jħallsu d-danni hekk likwidati u l-ispejjeż ġudizzjarji.

Il-konvenut Marcello Basile Cherubino ressaq dawn l-eċċezzjonijiet:

1. iċ-ċitazzjoni ma tiswiex għax ma saritx dikjarazzjoni maħlufa mis-soċjetà attriċi kif irid l-art. 156(3) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili — din l-eċċezzjoni kienet irtirata fis-7 ta' Novembru 2000¹;
2. it-talbiet ta' l-atturi waqgħu bi preskrizzjoni taħt l-art. 2153 tal-Kodiċi Ċivili;
3. iċ-ċitazzjoni ma saritx sew għax ma hemmx konsistenza bejn il-premessi u t-talbiet, għax xi wħud mill-premessi huma mibnija fuq ftehim ta' forniture ta' merkanzija u ħlas minn kummissjonijiet, u oħrajn huma mibnija fuq ftehim bejn azzjonisti f'soċjetà u qsim ta' qligħ u *dividends*, waqt illi t-talbiet huma għal danni;

---

¹ Fol. 22.

4. L-atturi jgħidu illi l-kummissjonijiet baqgħu għaddejjin lill-prinċipali tal-konvenuti, u ma qalux, u ma talbux lill-qorti tgħid, illi l-konvenuti jew xi ħadd minnhom ħadu dawn il-kummissjonijiet jew xi parti minnhom; għalhekk il-konvenuti ma humiex kontraditturi leġittimi;

5. ukoll jekk jingħad illi l-azzjoni hija għall-qsim tal-qligħ ta' soċjetà, ir-responsabbiltà tat-tmexxija kienet tal-*managing director*, l-attur Simon Camilleri nnifsu, u f'dawk iċ-ċirkostanzi tingħata biss azzjoni lill-azzjonisti tas-soċjetà;

6. L-eċċipjent qatt ma kellu relazzjonijiet kummerċjali mas-soċjetà *Pharma Chem International Limited* u dik is-soċjetà fil-fatt ma teżistix; għalhekk it-talbiet tagħha għandhom jiġu miċħuda; din l-eċċezzjoni kienet ingħatat għax l-isem tas-soċjetà attriċi tniżżel ħażin fiċ-ċitazzjoni u fl-atti relativi, iżda kienet saret korrezzjoni b'dikriet tas-7 ta' Novembru 2000²;

7. L-eċċipjent ma għamel ebda danni lill-attur Simon Camilleri, u għalhekk it-talbiet ta' dan ukoll għandhom jiġu miċħuda.

Is-soċjetà konvenuta *Cherubino Limited* ressqet l-istess eċċezzjonijiet, ħlief għall-ħames eċċezzjoni fejn qalet illi hi ma hijiex azzjonist fis-soċjetà *Cherubino International Limited* u għalhekk ma hijiex kontradittriċi leġittima f'azzjoni għall-qsim tal-qligħ ta' soċjetà.

Il-fatti li wasslu għal din il-kawża seħħew hekk.

L-atturi saru jafu, mingħand ħbieb li kellhom fil-Libja, illi l-gvern ta' dak il-pajjiż kien sejjer joħroġ sejha għal offerti għall-prodotti mediċi u farmaċewtiċi. Billi kienu jafu illi s-soċjetà konvenuta kellha l-aġenzija f'Malta ta' soċjetajiet barranin illi jagħmlu dawk il-prodotti, l-atturi avvċinaw lill-konvenuti biex iħajjruhom jagħmlu offerta f'isem il-prinċipali tagħhom għall-bejgħ lill-aġenzija tal-gvern libiku li tiegħu ħsieb ix-xiri ta' dawk il-prodotti. Il-ftehim kien illi l-prinċipali tas-soċjetà konvenuta jħallsu kummissjoni ta' għaxra fil-mija (10%) li tinqasam hekk: sebgħa u nofs fil-mija (7.5%) jithallsu lill-ħbieb ta' l-atturi fil-Libja talli dawn jieħdu ħsieb illi tintlaqa' l-offerta, u l-bqija ta' tnejn u nofs fil-mija (2.5%) tinqasam f'ishma ndaqs bejn l-atturi u l-konvenuti.

---

² *Fol. 23.*

Ġara illi l-offerta magħmula f'isem il-prinċipali tas-soċjetà konvenuta — jew għall-inqas parti minn dik l-offerta — intlaqqgħet: il-prodotti bdew jinxtraw mill-gvern libiku u l-prinċipali tas-soċjetà attriċi bdew iħallsu l-kummissjonijiet li kienu jinqasmu skond il-ftehim.

Lill-atturi dehrilhom ukoll illi, billi huma kienu jafu s-suq libiku, setgħu jiksbu wkoll ordnijiet minn sptarijiet u kliniċi privati. Għalhekk il-partijiet waqqfu flimkien soċjetà ġdida, bl-isem ta' *Cherubino International Limited*, sabiex permezz ta' din is-soċjetà jbigħu fis-suq privat il-prodotti tal-prinċipali tas-soċjetà konvenuta. Rappreżentanti taż-żewġ partijiet għamlu żjara fil-Libja biex iduru l-isptarijiet u l-kliniċi privati iżda minn dak li kellhom f'moħħhom il-partijiet ma seħħ xejn, għax ma nkisbux ordnijiet, u *Cherubino International Limited* baqqgħet qatt ma innegozjat.

Ġara wkoll illi, sabiex tara illi l-prodotti tal-prinċipali tagħha jkunu qegħdin jithaddmu sew, is-soċjetà konvenuta impjegat tekniku biex iżomm għajnejh fuq il-mod kif kienu jithaddmu l-prodotti. Il-ħsieb kien illi dan it-tekniku jfisser lill-ħaddiema fil-laboratorji kif jithaddmu l-prodotti sabiex dawn ma jintużawx ħażin u hekk ma jaħdmux sew u jiksbu isem ħażin fis-suq.

L-atturi ħasbu illi dan it-tekniku kien impjegat mhux mas-soċjetà konvenuta iżda ma' *Cherubino International Limited*, is-soċjetà taż-żewġ partijiet, u jqisu bħala tradiment il-fatt illi dan it-tekniku kien impjegat — minn wara daharhom, iġhidu huma — mas-soċjetà konvenuta.

Il-qorti iżda hija sodisfatta illi xogħol dan it-tekniku kien fit-ħaddim tal-prodotti — ħaġa li tinteressa lis-soċjetà konvenuta bħala aġent tad-ditta li tagħmel il-prodotti — u mhux fil-*marketing* — ħaġa li tinteressa liż-żewġ partijiet. Għalhekk il-qorti hija tal-fehma illi aktar tista' toqgħod fuq il-verżjoni tal-konvenuti illi qatt ma kien hemm il-ħsieb illi t-tekniku jkun imġjegat mas-soċjetà l-ġdida taż-żewġ partijiet.

Waqt is-smiġħ tal-kawża l-atturi fessru illi l-aggravji tagħhom huma dawn:

1. illi kien hemm xi kummissjonijiet li ma tħallsux, la lilhom u lanqas lill-ħbieb tagħhom fil-Libja li kellhom jieħdu sebgħa u nofs fil-mija (7.5%); dan għamlilhom ħsara kemm għax kienu mcaħħda mid-dħul li kien imisshom u

wkoll għax waqqgħalhom isimhom mal-ħbieb tagħhom u hekk tellfilhom il-possibbiltà li jerġgħu jagħmlu negozju ma' dawn il-ħbieb; u

2. illi l-konvenuti qarrqu bihom meta impjegat li kellu jkun tas-soċjetà li kellhom flimkien ġie impjegat mas-soċjetà konvenuta li hekk inqdiet bil-kuntatti li għamlet bis-saħħa ta' l-atturi biex kabbret in-negozju tagħha, u qiegħda żżomm il-qligħ għaliha.

Qabel ma nqisu l-meritu ta' dawn l-aggravji ta' l-atturi, jeħtieġ illi nqisu l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni mressqa mill-konvenuti, għax jekk tintlaqa' dik l-eċċezzjoni l-azzjoni tiegħaf hawn.

Il-konvenuti ressqu l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni taħt l-art. 2153 tal-Kodiċi Ċivili³. Dik il-preskrizzjoni tolqot l-azzjoni għall-ħlas ta' ħsarat ġejjin *ex delicto vel quasi*, sakemm l-illeċitu ma jkunx ukoll reat penali.

Fil-każ tallum, l-azzjoni hija għall-ħlas ta' danni minħabba ksur ta' kuntratt; għalhekk id-danni mitluba huma dawk li jitnisslu *ex contractu* u mhux *ex delicto vel quasi*. Il-preskrizzjoni taħt l-art. 2153, għalhekk, ma tolqotx l-azzjoni tallum u l-eċċezzjoni hija miċħuda, bl-ispejjeż kontra l-konvenuti.

Ngħaddu issa biex inqisu l-meritu tat-talbiet ta' l-atturi.

L-ewwel aggravju ta' l-atturi jolqot il-kummissjonijiet li jgħidu li ma tħallsux lilhom u lil ħbiebhom fil-Libja.

Mix-xhieda ħareġ illi l-kummissjonijiet lil-Libiċi kienu jithallsu direttament mill-prinċipali tal-konvenuti. Għalhekk, jekk kien hemm xi nuqqas u dan in-nuqqas għamel ħsara lill-atturi fir-relazzjonijiet tagħhom mal-Libiċi, l-atturi kellhom ifittxu mhux lill-konvenuti *proprio* iżda bħala aġenti f'isem il-prinċipali tagħhom. Billi l-konvenuti kienu mħarrkin *proprio* ma humiex kontraditturi leġittimi dwar dan l-aggravju.

Dwar is-sehem mill-kummissjonijiet li jmiss lill-atturi, ma huwiex kontestat illi l-atturi għandhom jieħdu s-sehem li jmiss lilhom skond il-ftehim. It-talba iżda ma hijiex għal ħlas ta' kummissjonijiet iżda għal ħlas ta' danni u għalhekk, biex ma tmurx *extra petita*, il-qorti ma tistax tqis

³ 2153. L-azzjoni għall-ħlas tal-ħsarat mhux ikkagunati b'reat taqa' bi preskrizzjoni bl-egħluq ta' sentejn.

il-meritu ta' dan l-aggravju. Madankollu, il-qorti tawgura illi din il-vertenza li nqalgħet bejn il-partijiet ma żżommx lill-konvenuti milli jzommu l-kelma li taw fit-tmien paragrafu ta' l-istqarijiet maħlufa tagħhom meta qalu illi d-drittijiet ta' l-attur għall-ħlas ta' dawn il-kummissjonijiet “baqgħu u għadhom impregudikati”.

L-aggravju l-ieħor huwa illi, effettivament, il-konvenuti “serqu” l-benefiċċju li kellu jittieħed mill-kuntatti li għamlu bis-saħħa ta' l-atturi meta lill-atturi tawhom x'jaħsbu illi impjegat tal-konvenuti kien impjegat tas-soċjetà bejn iż-żewġ partijiet, u li għalhekk kellu jaħdem fl-interess taż-żewġ partijiet meta fil-fatt kien qiegħed jaħdem fl-interess tal-konvenuti biss.

Rajna illi, fil-fehma tal-qorti, in-natura teknika tax-xogħol ta' dak l-impjegat aktar tagħti kredibbiltà lit-teżi tal-konvenuti illi dak l-impjegat kellu jieħu ħsieb biss in-naħa teknika li tinteressa lil min jagħmel il-prodotti u mhux ukoll il-*marketing* li kien jinteressa lit-tnejn. Għalhekk kienet haġa naturali li kellu jkun impjegat mas-soċjetà konvenuta u mhux mas-soċjetà li l-partijiet kellhom flimkien.

F'kull każ, iżda, mix-xhieda ħareġ illi mill-kuntatti li kellhom l-atturi ma ħareġ xejn ħlief l-ordni magħmula mill-aġenzija tal-gvern libiku. Minn dik l-ordni l-atturi ħadu, jew sejrjn jieħdu, is-sehem li jistħoqqilhom, u għalhekk ma garrbu ebda danni. Minn negozju ieħor li sar bis-saħħa tagħhom ma setgħu jieħdu, u għalhekk ma tilfu, xejn għax ebda negozju ieħor ma sar bis-saħħa tal-kuntatti li kellhom.

Għal dawn ir-raġunijiet, it-talba ta' l-atturi għall-ħlas ta' danni ma tistax tintlaqa'.

Il-qorti għalhekk taqta' l-kawża billi, wara li tiċċad l-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni mressqa mill-konvenuti, tiċċad ukoll it-talbiet ta' l-atturi. L-ispejjeż relattivi għall-eċċezzjoni ta' preskrizzjoni jħallsuhom il-konvenuti; l-ispejjeż l-oħra tal-kawża jħallsuhom l-atturi.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----